

Albastı İnancının Halk Tasavvuruna Yansıması: Saratlı Bölgesi Örneği¹

Ali Bekdemir ²

Özet

Saratlı, Aksaray ilinin Gülağaç ilçesine bağlı bir kasabadır ve çevresindeki Akmezar, Cumhuriyet, Çağlayan, Süleymanhöyük ve Pınarbaşı köyleriyle birlikte Aksaray'daki en yoğun Alevi nüfusunun yaşadığı bölgedir. 17. yüzyıldan itibaren isyan, göç vb. etkenler sebebiyle buraya yerleşen halk; Sultan Samit, Eslemezoğlu, Arzumanlı Ocaklarına bağlıdır. Bu halk, farklı Ocak yapıları içinde yer alsalar da geçmişten günümüze evlilik, ticaret vb. etkenlerle beraber birbirleriyle sıkı ilişkiler oluşturmuştur. Bölge halkı; geçimini tarım, ticaret ve son dönemde gerçekleştirilen turizm faaliyetleri ile sağlamaktadır.

Albastı, geçmişten günümüze Türk Dünyası başta olmak üzere birçok kültür içinde farklı adlarla yer almıştır. Genellikle lohusa kadın etrafında oluşan kaçınma yöntemleriyle bilinir. Bu varlık; erkekler, gelinler, ölü bireyler ve atlar üzerinde etkili olabilmektedir. Albastının, kişileri ve hayvanları olumsuz etkileyerek ölüme sebep olabileceği düşünülmektedir. Cin, koca karı, erkek ya da güzel bir kadın olarak tasavvur edilen bu varlığın; çeşitli donlara girerek hayvan ve cansız varlıklara dönüşebildiği de görülmektedir. Dolayısıyla halk, albastıdan korktuğu için kendisini ondan korumak amacıyla çeşitli önlemler almak zorunda hissetmiş ve böylece bölgeden bölgeye çeşitlilik gösteren birçok kaçınma yöntemi oluşmuştur. Bizim amacımız, araştırma sahamızda var olan albastı inancı ile bu inanç etrafında oluşan kaçınma yöntemlerini ve halk tasavvurunda oluşan albastı tiplerini ortaya koymaktır. Ayrıca çalışmamızı gerçekleştirebilmek için araştırdığımız bölgedeki halkla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler kayıt altına alınmıştır.

Saratlı ve çevresinde albastının “al”, “al karısı”, “al gelini” ya da “albastı” adlarıyla anıldığı görülmektedir. Gelin ve ölü birey üzerinde de etkili olduğu düşünülen bu olağanüstü varlığın, daha çok lohusa kadına zarar verdiği ifade edilmektedir. Lohusanın albastının olumsuz etkisine maruz kalmaması için çeşitli kaçınma yöntemlerinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca halk tasavvurunda albastı tahayyülünün değişkenlik gösterdiği ve dört farklı albastı tipinin olduğu da tespit edilmiştir. Var olan tiplere bakıldığında, isimlerle tipler arasında bir bağ olduğu da düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Saratlı, Albastı, Al Gelini, Al Karısı, Lohusa

The Reflection of Albastı Belief on Folk Imagination: The Case of Saratlı Region

Abstract

Saratlı is a town in the Gülağaç district of Aksaray province and is the region with the highest Alevi

¹ Alıntılar için: Bekdemir, A. 2023 “Albastı İnancının Halk Tasavvuruna Yansıması: Saratlı Bölgesi Örneği”, Antropoloji ve Kültürel Bakış, Sayı 2, ss. 63- 76

² Aksaray Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi ORCID: 0000-0001-9011-9811

population in Aksaray, together with surrounding Akmezar, Cumhuriyet, Çağlayan, Süleymanhöyük and Pınarbaşı villages. Since the 17th century, the people who settled here owing to the factors such as rebellion, migration, etc; connected to Sultan Samit, Eslemezoğlu, Arzumanlı Ocaks. These people live in various Ocak structures, because of factors like marriage, trading, and other things, they have developed intimate relationships with one another from past to present. Local people earn their keep with agriculture, trade and tourism activities recently.

Albastı has put in an appearance with different names in many cultures, especially in the Turkish World, from past to present. Albastı is generally known for the avoidance methods that occur around the puerperal women. This ethereal being can have an impact on men, brides, dead people and horses. It is thought that Albastı can adversely affect people and animals which cause death. This being, who is imagined as a goblin, spouse, man, or a lovely woman, is also seen to have the ability to transform into animals and inanimate objects by disguising. Therefore, since the people are afraid of Albastı, they have felt obliged to take various precaution to protect themselves from it, and thus many avoidance methods varied from region to region. Our aim is to reveal the Albastı belief that exists in our research area and the avoidance methods formed around this belief and the Albastı typecasting are formed in the public imagination. In addition, in order to carry out our study, semi-structured interviews have been conducted with the people in the region we investigate and the data obtained are recorded.

In the region of Saratlı, Albastı is known as “Al”, “Al Karısı”, “Al Gelini” or “Albastı”. It is claimed that this ethereal being which is also thought to be effective on the bride and the dead people, harms more women in the postpartum period. It has been stated that various avoidance methods are formed in order to prevent the puerperal women from being exposed to the negative effects of Albastı. In addition, it has been shown that there are four developed, different kinds of Albastı that are depending on the folk imagination. Considering the existing typecasting, it is also thought that there is a connection between the names and the typecasting.

Keywords: Saratlı, Albastı, Al Gelini, Al Karısı, Puerperal Women.

Giriş

Bu çalışma, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırlanan “Saratlı Kasabası Geçiş Dönemleri ve Bu Geçiş Dönemlerinin Halkbilimsel Açından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezi için gerçekleştirilen saha araştırması sırasında elde edilen verilerden faydalanılarak oluşturulmuştur. 08.07.2022 ile 03.02.2023 tarihleri arasında gerçekleştirilen derleme sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme ile gözlem teknikleri kullanılmıştır. Çalışmada, 25 kişiden alınan veriler kullanılmış ve bu kaynak kişilerin bilgileri “Kaynak Kişiler” başlığı altında listelenmiştir. Ayrıca kaynak kişiler metin içerisinde “K.K.” şeklinde kısaltılarak verilmiştir.

Saratlı, Aksaray ilinin Gülağaç ilçesine bağlı bir kasabadır. Bu kasaba, çevresindeki Akmezar, Cumhuriyet (Delieybil), Çağlayan (Cağıl), Pınarbaşı ve Süleymanhöyük adlı köylerle birlikte Aksaray’da Alevi Bektaşî kültürünün en yoğun yaşandığı alanın merkezinde bulunmaktadır. Bu yerleşim yerlerinde Sultan Samit, Arzumanlı ve Eslemezoğlu ocaklarının talipleri yaşamaktadır. Köylerin

birbiriyle olan kültürel bağları; evlilik, ticaret, tarım vb. etkenlerle daha da artmış böylece Çağlayan köyü ve Saratlı kasabası örneklerinde olduğu gibi üç farklı ocağın taliplerinin yaşadığı yerleşim yerleri oluşmuştur. Yöre halkı, tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlamakta bunun yanında son dönemde turizme açılan Aziz Mercious ile Kırk Göz yeraltı şehirlerinden de turizm geliri elde etmektedirler.

Araştırma sahasını kapsayan bölge, geçmişten günümüze birçok halka ev sahipliği yapmıştır. Ancak savaş, göç vb. birçok etken, bölgede sürekli bir yer değiştirmenin olduğunu göstermektedir (Aygün, 2016, s. 136). Günümüzde bu bölgede yaşayan halk da Celali İsyanları'ndan sonra buraya yerleşmiş ve kalıcı olabilmıştır (Aygün, 2016, s. 131-136). Süleymanhöyük Köyü dışında bölgede Sultan Samit Ocağı'na bağlı Halep Türkmenlerinin çoğunlukta olduğu görülmektedir (Aygün, 2016, s. 131-136). Ayrıca Selanik'ten göç eden bir kısım Türkmen, Akmezar ve Mandama köylerinde yaşamaktadır. Çağlayan ve Süleyman Höyük'te yaşayan Arzumanlılar, Şam Bayatı aşiretine mensup Türkmenlerdir. Safevi Devleti adına faaliyetlerde bulunan bu ocağın, daha sonra 18. yüzyılda şimdiki yerleşim yerlerine yerleştikleri düşünülmektedir (Savaş, 2013, s. 74-77). Eslemezoğlu Ocağı ile ilgili yapmış olduğumuz literatür taramasında herhangi bir bilgiye ulaşamamıştır. Bölgede yapılmış olan derlemeler esnasında ocak süreğinin Sarı İsmail'e dayandığı ancak günümüzde dede soyunun devam etmediği ve Eslemezoğlu Ocağı taliplerinin, Çağlayan Köyüne Kayseri'nin Karapınar Köyü'nden geldikleri öğrenilmiştir (K.K. 4, K.K.24).

Araştırmanın konusunu oluşturan albastı ise Türk Dünyasından veya Hint Avrupa toplumlarından ortaya çıktığı düşünülen, yayılmış olduğu geniş coğrafyada benzer özelliklerde ve farklı adlarla yer alan, günümüzde genel anlamda anne ile bebeğin doğum sırası ya da sonrasında oluşabilecek olağanüstü olaylardan etkilenmesi merkezinde varlığını sürdüren bir inançtır (Turdimov, 1999, s. 262). Dolayısıyla halk, bu varlıktan korunma yolları aramış ve kendince farklı yöntemler geliştirmiştir. Albastı; kimi zaman yaşlı, cüce, çirkin, tırnakları uzun ve can alıcı bir kadın olarak ifade edilmekle birlikte benzer özelliklere uyan bir erkek, dünya güzeli bir gelin olarak da anlatılmaktadır. Yine bu ruhun, cinlerle ilişkili olduğu, kuş, keçi benzeri canlılara ya da at arabası gibi cansız varlıklara dönüşebildiği söylenmektedir. Bazı bölgelerde, varlığına inanılan albastı tiplerinin tek bir formda ya da birbirine çok yakın özelliklerde olduğu görülür; ancak birden fazla albastı tipinin olduğu yerler de vardır (Şimşek, 2017, s. 100-108).

Çalışmanın yapıldığı bölge olan Saratlı ve çevresindeki yerleşim yerleri farklı özelliklerdeki albastı tiplerinin tespit edildiği bir alandır. Dolayısıyla bölgede var olan albastı inancı, bu inanca bağlı korunma yöntemleri ve bölgede tespit edilen albastı tipleri çalışmanın konusunu teşkil etmektedir. Çalışmanın amacı ise Saratlı bölgesinde var olan albastı inancını ve bu inanç etrafında günümüze kadar gelebilen geleneksel yapıyı açıklamak ve tespit edilen albastı tiplerinin değişkenliğini ortaya koyabilmektir.

Türk Dünyasında Albastı İnancı

Toplumlar, genellikle cevabını veremediği doğa olaylarını ya da insani durumları kendi zihinsel süzgecinden geçirip bulunduğu dönem ve şartlara uygun şekildeki dayanaklarla temellendirerek

belli inanç kalıpları içerisine sokmaktadır. Albastı inancının da benzer şekilde doğmuş olduğu görülmekte ve farklı kültürlerde bu inanca ait özellikler, belli başlı benzerlik ya da farklılıklarla sürdürülmektedir. Günümüzde Türk Dünyası başta olmak üzere Kafkaslar, Akdeniz ve Orta Doğu'da sıkça görülen Albastı inancının Türk Dünyasında da farklı adlarla yaşatıldığı görülmektedir (Acıpayamli, 1961, s. 171-172). Albastı; Özbeklerde, Kazaklarda, Tuva, Altay, Kırım Türklerinde, Kırım Kazan ve Güney Sibiryaya Tatarlarında "Albastı", "Alvastı", "Albis", "Martu" şeklinde isimlendirilmektedir. Yine albastıya Türkmen Türkleri "Al" ya da "Albası", Kırgızlar "Albarsii", Karakalpak ve Nogay Türkleri "Albastı", Azeri Türkleri, " Hal Helenesi", Kumuklar; " Al Haslı Katın". Balkar, Karaçaylar "Almaştı" olarak adlandırırılar (Turdimov, 1999, s. 263-264). Anadolu'da ise Albastı, "al, al karısı, al kızı, al anası, al avradı, albis, almış, alpas, alpata, albalı ve hal karısı" gibi isimlerle anılmaktadır (Turdimov, 1999, s. 263-264). Bu ruhun daha çok kuytu yerlerde, ağıl, samanlık, çeşme, nehir vb. su kaynaklarının yakınında ya da taşlık arazilerde yaşadığı düşünülmektedir (Dilek, 2021, s. 56-57). İnan, albastının üç çeşidinin olduğunu belirtir. Bunlar, "Kara Albastı", "Kırmızı Albastı" ve "Sarı Albastı"dır. Yazara göre; Kara albastı, ciddi, ağırbaşlı bir ruhtur, Kırmızı Albastı, "Kırmızı Kadın" olarak da isimlendirilmekte ve insanlığın anası olarak kabul edilmektedir. Sarı Albastı ise sarışın bir kadın olarak görülmekle birlikte tilki ya da keçi donuna girebilmektedir. Şarlatan ve hoppa bir ahlaka sahip olduğu düşünülen Sarı albastının, kadınlar arasındaki hoppalığı sembolize ettiği düşünülür. Sarı Albastı'nın doğan çocuk ve annesinin ciğerlerini suya atması da onun bir diğer kötü özelliğidir. Sarı Albastı'dan etkilenen kişiler, ocaklı kişiler ya da baksılar tarafından tedavi edilmektedirler (İnan, 1986 akt., Şimşek, 2017, s. 100). Yine Kırgız Türklerine göre "sarı (sarı ve kötü kokan) albastı", "kara albastı (Martu)" adında iki çeşit albastı vardır ve kara albastı, sarı albastıya göre daha tehlikelidir. Bebekle anneye doğum esnasında ve sonrasında sarı köpek, sarı köpek yavrusu ya da sarı keçi donuna girerek zarar vermektedir (Avcı ve Borubayeva, 2019, s. 1805).

Albastı çeşitlerine bakıldığında kötü olan albastıların yanında ona karşıt ya da kişiyi daha az etkileyecek albastı tiplerinin olduğu da görülmektedir. Örneğin; Kırgızlardaki sarı albastı, kara albastıya göre daha az tehlikelidir veya kırmızı albastı, tıpkı Umay gibi özellikler göstermektedir. Umay da sadece anne ve bebeği koruyan bir ruh olmanın dışında, "Türk halklarını koruyan, hatta insanlığı koruyan onlara kut veren bir tanrıcadır" (Çoruhlu, 2020, s. 56). Kırgızlar, Umay'ı bol mahsul almaya ve mal mülk edinmeye yardımcı olan bir ruh olarak görürler (Çoruhlu, 2017, s. 56). Umay'ın olumsuzlanan bir yönü vardır ve ölümle ilişkilendirilmektedir. Umay ve Albastı ile ilgili veriler; ateş kültüründen doğan bu iki mitolojik varlığın, Türk Mitolojisi içinde birbirine zıt varlıklar olmasına rağmen benzer özellikler gösterebildiğini kanıtlar niteliktedir ve ikisinin arasında anaerkil dönemden günümüze bir ilişkinin olabileceği akla getirmektedir. Çoruhlu, Umay ve albastı arasındaki ilişkiye dikkat çekerek, albastıyı Umay'ın ta kendisi olarak görebileceğimizi ya da karşısındaki kötücül varlık olarak düşünebileceğimizi belirtmektedir (Çoruhlu, 2017, s. 57). İki varlığın günümüzdeki durumunu anaerkil ve ataerkil dönemlere bağlamak ve kadının anaerkil düzende ön planda oluşunun zamanla değişmeye başlamasıyla ilişkilendirmek mümkündür (Kayabaşı, 2018, s. 225). Azar da Umay'ın tarihi süreçteki değişiminin sebebini şu şekilde açıklamaktadır:

"Albastı'nın kadın olarak görülmesi ve hem koruyucu, hem de ölüm getirici olması bu iyenin zamanla anaerkil yapının zayıflaması, kadının merkezi konumdan çıkarılmasıyla alakalı olabilir. Zira anaerkil bir yapıda Ulu Ana, İlahe Ana olan kadın ataerkil yapıda bu ilahi konumdan sıyrılarak yardımcı karaktere akabinde olumsuzlayıcı tipe dönmüş olmalıdır" (Azar, 2018, s. 6).

Anadolu'da Albastı İnancı

Günümüzde albastıdan korunmak için Anadolu'da gerçekleştirilen birçok uygulama vardır. Bunlar içinde yaygın olanı, kadının kırk gün evinin dışına çıkmamasıdır. Halk arasında daha önce albastı yakalamış olduğu bilinen kişilerin soylarından gelen ocaklı bireylerin, (bu kişilere alcı da denir) eşyalarını ya da onlara miras kalan kıyafet, bıçak vb. objelerini lohusa kadının yakınına, yastığının altına bırakmak albasmasından korunmak için kesin ve güvenilir görülen önlemlerden biridir (Dilek, 2021. s. 57-58). Lohusa kadının başına Kur'an gibi İslamiyet için önemli sembollerin konması da sıkça rastlanılan bir durumdur (Yeşil, 2014. s. 101).

Bunlar dışında Anadolu'da albastıdan korunmak için lohusa kadına; kırmızı içecekler içirilir, başında erkek bekler, kilerde demir eşya bekletilir ya da havaya silahla ateş edilir (Boratav, 1972, s. 151-154). Yeni bebeğin beşiğine süpürge konulur. Yine süpürge, kapı eşiğine koyularak anne ile birlikte bebeği korumak amaçlanır. Hurma çekirdeği, iğde ve nazar boncuğu da lohusa kadın ve bebeğini korumak için kullanılır. Lohusa kadının başına al yazma bağlanırken bebeğin de beşiğinin üstüne al yazma örtülür; lohusa kadının evinden tuz, şeker ve kap kakac çıkarılmaz. Albastının sudan korktuğu düşünüldüğü için de lohusanın odasında su bulundurulur ve onun ateşe yaklaşmasına izin verilmez (Artun, 2017, s. 190). Kırk gün içinde doğum yapan yani kırkı birbirine karışan iki kadın, birbirleriyle görüşmez, birbirlerinin evine gidip gelmez ve birbirinden eşya almaz. Yine bu kadınların aileleri birbirleriyle görüşmez. Eğer iki aile komşuysa birbirlerinin evlerinden ya da bahçelerinden hiçbir şey almazlar (Kayabaşı, 2018, s. 151-152).

Albasmasının yarattığı bazı rahatsızlıklar da vardır. Bunlardan biri "gelincik hastalığı"dır. Lohusa, bu hastalığa yakalanmasın diye ona kırk gün boyunca soğuk su içirilmemesi; nohut, bulgur ve acı biber yedirilmez (Aça, vd. 2019, s.192). Eğer lohusa, gelincik hastalığına yakalanmışsa gelincik otu toplanarak ilaç yapılır, lohusanın göbeğinin üzerine üç dört gün boyunca bir bez örtülür ve bezin üstüne birkaç damla hazırlanan bu ilaçtan dökülür. Böylece hastalık tedavi edilmiş olur. Düğünden sonra gelin gezdirilirken davul zurna çalındığı için lohusa kadın, düğünle ilgili yapılan ritüeli izleyemez. Günde üç dört defa lohusaya abdest aldırılır ve albastının abdestli kadına yaklaşmayacağı düşünülür. Albasmasından öldüğü düşünülen kadının mezarının kırk gün açık bırakılması gerektiği ile ilgili de bir inanç vardır (Aça, vd. 2019, s.192-193).

Albastı etrafında gelişen inançsal yapının anne ve bebekte bırakmış olduğu etki bilimsel olarak 19.yüzyıl'da Postpartum Sendromu adı altında açıklanabilmiştir (Kılıç ve Eser, 2018, s. 53). Postpartum Sendromu'na göre anne, doğumdan hemen sonra altı haftalık lohusalık dönemi içinde, yaşamış olduğu hamileliğin etkilerinden kurtularak fizyolojik, psikolojik ve biyolojik anlamda yeni bir döneme girmektedir. Annenin yaşadığı tüm bu değişiklikler, anne ve bebek arasındaki ilişkiyi de etkilemekte ve anne üzerinde telafisi olmayacak sonuçlara yol açabilmektedir (Gereklioğlu vd., 2006, s. 126-130).

Albastı inancı ile ilgili anlatılanlar, onun toplum içinde bir korkutma unsuru olarak kullanılmasına sebep olmaktadır. Lohusa kadının başında bekleyen koca, albasmasından ailesini korumak isterken onlarla vakit geçirmekte ve aile bağlarını güçlendirmektedir. Albastının nehir kenarlarında

yaşıyor olduğuna inanılması ve geç saatlerde bu yerlerde dolaşmanın albasmasına sebep olacağı düşüncesi, özellikle çocukların geç saatlerde göl ve nehir kenarı gibi tehlikeli yerlerde dolaşmasına engel olmaktadır. Yine albastının ahırlarda yaşadığının söylenmesi ve albastıdan korunmak için atların kontrol edilmesinin gerekmesi, at hırsızlığını da önleyecek bir önlem olarak görülebilir. Dolayısıyla albastı ile ilgili söylenen ve gerçekleştirilen uygulamaları, yaşatıldığı toplum içinde gelişen olağanüstü özellikler barındıran boş inançlar olarak değerlendirilmemeli, toplum yapısı ve huzuru için işlevsel özelliklerinin olduğu düşünülmalıdır (Şimşek, 2017, s. 113).

Türk Dünyasında ve Anadolu'da Görülen Albastı Tiplerine Örnekler

Albastı inancının toplum bilincinde önemli bir yer edinmesi, Türk Dünyasında ve Anadolu'da farklı görünümde birçok albastı tahayyülünün oluşmasına sebep olmuştur. Şimşek, al karısını "Dev kadar büyük, uzun boylu, uzun parmaklı ve uzun tırnaklıdır. Çok çirkin ve iğrenç bir surati vardır. Bedeni yağlı, uzun ve siyah saçlıdır. Saçları, aynı zamanda darmadağıniktir ve kocaman bir başa sahiptir. Dişleri at dişi gibi iri ve seyrek, ayakları ise terstir" şeklinde tasvir etmekte ve albastının kuş donuna girerek bebeği öldürebildiğini söylemektedir (Şimşek, 2017, s. 101-102). Aksaray'ın Ortaköy ilçesinde tespit edilen bir anlatıda da bu durum görülmektedir. Anlatı şu şekildedir:

"Loğusa kadının yattığı eve bir kuş gelir. Bu kuş yeni doğan bebeği almaya çalışır. Evdeki erkekler kuşu beklemeye başlarlar. Bu kuş evde erkek olduğu için eve yaklaşamaz. Sabaha karşı kuş bebeği almak isterken loğusa kadın kuşu tutar. Kuş çığlık çığlığa şu sözleri söyler: Silsile atının sesi, ben alım, ben bu kapıya bir daha basmam" (Gözen, 2014, s. 35).

Albastının hayvan kılığına girebilme özelliği Kırgızların inançlarında da yaşatılmakla birlikte Kırgızlar albastıyı; Kırgızca konuşabilen, saçları uzun ve dağınık, göğüsleri uzun ve sarkık, çirkin bir kadın olarak tasvir etmektedir (Avcı ve Borubayeva, 2019. s. 1810). Kazan Tatarları ise albastının cansız varlıklara dönüşebileceğine inanmaktadır. Onlara göre albastı at arabasına, saman balyasına ve çam ağacına dönüşebilmektedir (Avcı ve Borubayeva, 2019. s. 1806).

Azerbaycan Türklerinin albastıyı yırtıcı bir kuşun pençesine benzettikleri görülmektedir. Altay Türklerinde albastı, tırnakları bakırdan olan ve öldüğünde vücudu kayşa dönmesine rağmen hala bakır tırnaklarının kaldığına inanılan, kara ata binen ve kara is gibi kadife elbise giyen bir ruh olarak tarif edilir. Altay Türkleri albastıyı tırnakları sayesinde tanımaya çalışırlar (Yeşil, 2014. s. 100). Halep Türkmenleri albastının; uzun boylu, iri ve çirkin suratlı, dağınık, karalar giymiş bir kadın olduğunu düşünmektedir (Erol, 2012, s. 68).

Albastı ile ilgili anlatılanlar incelendiğinde onun tek bir cinsiyete indirgenemeyecek bir ruh olduğu görülmektedir. Bu durum destanlara ve efsanelere de yansımıştır. Örneğin Şah Kızı destanında albastı ile aynı özelliklere sahip Alp Bastı adlı kahraman destanda; kadın düşkününü, bakire kadınlara musallat olan, Allah'a karşı çıkarak Şeytana sığınan ve ruhunu satması karşılığında cehennemin hükümdarlığını eline alan biri olarak anlatılmaktadır (Dursun, 2022, s.11-16). Aksaray'ın Yapılcan Kasabası'nda anlatılan bir efsaneye göre yalnız kalan bir gelini al basar. Köyde iri yarı bekçi denilen bir adam vardır ve bu adam, kadınlar dere kenarında çamaşır yıkarken elinde ciğerle oraya gelir, kendisine ciğerle ilgili soru sorulduğunda bunun yalnız bırakılan gelinin ciğeri olduğunu ve

pişirip yiyeceğini söyler. Köylüler, bu kişinin albastı olduğunu düşünür (Aydoğan, 2018, s. 226-227).

Albastı ile ilgili anlatılanlar incelendiğinde onun güzel, sarı saçlı bir kadına ya da geline benzetildiği de görülmektedir. Aksaray'da derlenen Keşkek Höyüğü ile ilgili efsane bu duruma verilebilecek örneklerden bir tanesidir. Efsaneye göre; Keşkek Höyüğü eskiden köşkek pazarı olarak kullanılan sonra harabe hâline gelmiş bir yerdir. Bir kadın höyüğün yakınında kurulan yaylada doğum yapar. Lohusa kadının bulunduğu evin kapısı birden açılır ve "içeri allı pullu giyinmiş, süslü püslü güzel bir gelin" girer. Gelen kadının albastı olduğunu anlayan lohusa kadın onu korkutup kaçıtır. Aynı bölgede bulunan ahırlardaki atların koşup terlediği görülür ve bu atları, güzel giyimli bir albastının koşturduğu anlaşılır (Aydoğan, 2018, s. 216). Yine benzer şekilde Sivas'ta da albastının, "Çok güzel, iri yarı, tılsımlı olur; çok güzel olanları, peri kızı gibi olanları da vardır, saçı yürüdüğü zaman yerlere sürünür; uzun saçlı, güzel, çok hamarat, hiç yorulmayan bir kadındır" şeklinde anlatıldığı görülmektedir (Demren, 2018, s. 9).

Saratlı Bölgesinde Albastı İnancı

Saratlı ve çevre köylerinde albastıya; "Al karısı", "Al kızı", "Al gelini" ya da "Al" denilmektedir. Bu kötü ruhun, تنها köşelerde ya da sulak alanlarda yaşadığı düşünülmektedir (K.K. 1, K.K. 6, K.K. 7, K.K. 15, K.K. 18). Anadolu'daki albastı ile ilgili inançların yaşatıldığı diğer bölgelere baktığımızda onun, lohusa ve bebek dışında atları, çeşitli geçiş dönemlerini yaşayan insanları da etkileyen bir ruh olduğunun düşünüldüğü sonucuna ulaşırız. Saratlı bölgesinde ise albastı; doğum sırası ve sonrası dışında düğün meydanında, gelin gezdirirken, zıfır sırasında ve ölüm sonrası cenaze evinde tehlikeli olabileceğine inanılan, lohusa ve bebeği dışında gelin ile ölü bireyi de etkilediği düşünülen bir varlıktır (K.K. 10, K.K. 13, K.K. 14, K.K. 15). Sonuç olarak genellikle albasması ile ilgili inançların daha çok lohusa kadın ve bebek etrafında geliştiği görülmektedir.

Doğan her bebek, soyun devamlılığını sağlamak için önemli olduğu gibi anne ve babanın toplum içerisindeki statüsünün oluşmasında pay sahibidir (Örnek, 2000, s.133-134). Dolayısıyla anne ve bebeği her türlü varlıktan ya da hastalıktan korumak için toplumlar tarafından farklı kaçınma yöntemlerinin oluşturulduğu görülmektedir. Saratlı bölgesinde de bu kaçınma yöntemlerinden birçoğu sürdürülmektedir. Burada Albastının lohusa ve bebeğe olan etkisini hızlandıracak ya da lohusayı varlığıyla olumsuz etkileyecek insanlardan korunmak için alınan önlemler vardır ve böylece halk, bu önlemler sayesinde kendinden kaynaklı oluşabilecek rahatsızlığı engelleyebilmektedir. Lohusa kadının odasının girişine ya da kapısının üst tarafına soğan ya da sarımsak asmak uygulanan önlemlerden en yaygınıdır. Yine odanın girişine üzerlik asmak, evin girişine köpek kafatası asmak da eve girecek al ruhunu engellemek amacıyla yapılan diğer önlemlerdir. Bunun dışında halk arasında lohusanın çekinmesi, korunması gereken "gözü nazarlı" olarak nitelenen kişiler de vardır. Örneğin ay halindeki kadınlar, lohusa kadının kendisini koruması gereken kişilerdir (K.K. 11). Bu kişiler, hem lohusaya al gelinini musallat edebilirler hem de bebeğin sakat olmasına veya isilik adı verilen alerjiye benzer bir hastalığa yakalanmasına sebep olabileceklerine inanılmaktadır (K.K. 15).

Genel olarak bakıldığında bölge halkının uyguladığı kaçınma yöntemlerinin; nazar, albastı ve kırk basması odağında geliştiği düşünülmektedir. Albastı ve kırk basması kavramlarının iç içe

girdiği ve halkın bu iki kavramı albasması adı altında ifade ettiği söylenebilmektedir.

Albastı inancı ve buna bağlı albasmasından kaçınma yöntemlerinden en önemlisi ve yöre halkı tarafından en kesin sonuç vereceği düşünüleni, al ocağı etrafında gelişmiş uygulamalardır (K.K.2, K.K. 5, K.K. 24). Ocaklı kişinin atalarının ya da kendisinin, al gelinini lohusaya musallat olmadan önce veya bu olay esnasında yakaladıkları düşünülmektedir. Bu kişiler, al gelininin üzerinden bir eşyasını alarak ya da al gelini ile girdikleri mücadeleyi kazanarak onu yakalamış ve yakaladıktan sonra da ondan al gelininin kendisine ve yedi sülalesinden yetmiş sülalesine kadar zarar veremeyeceğinin sözünü almışlardır (K.K. 2, K.K. 12; K.K. 17, K.K. 25). Böylece bu bireylerin soylarından gelen kişilerin al gelininin her türlü etkisinden zarar görmeyeceğine inanılmaktadır. Halk da bundan faydalanmak adına ocaklı kişilerden aldıkları bir nesneyi, lohusanın yakınına bırakarak onu al gelininden korumaya çalışırlar. Saratlı ve Pınarbaşı'nda dedelerinin alı yakaladığını ve ocaklı olduklarını söyleyen üç kişi bulunmaktadır (K.K. 1, K.K. 12, K.K. 25). Bu kişilerden birisinden, lohusayı ve bebeği korumak için keten³, ceket vb. istenmiştir. Diğerinden ailesine de al gelininden alındığı söylenen al kılıcı, kama ve alın yüzünü örttüğü keten miras kalmıştır (K.K. 25). Söz konusu bu üç nesnenin, lohusa kadının korunması amacıyla yastığının altına koyulması ile lohusa ve bebeğin korunduğuna inanılmaktadır. Bu üç nesne kaybolmuştur ve al kılıcı yerine normal kılıç kullanılmaya başlanmıştır (K.K. 5, K.K. 6, K.K. 7, K.K. 15, K.K. 18, K.K. 19, K.K. 22).

Bu nesnelere dışında lohusanın yastığının altına; hameyli muskası, deve tüyü, kerpiç parçası (kuru inek dışkısı), bıçak, makas, Kur'an, tarak, al yazma ya da daha önce al basmış bir kadının al yazması konulmaktadır (K.K.5, K.K. 6, K.K. 7, K.K. 15, K.K. 18, K.K. 19, K.K. 22). Al gelininin erkeklerden uzak durduğu düşünüldüğü için lohusanın baş ucuna bir erkek ceketini bırakılmaktadır. Saratlı'da da süpürge'nin koruyucu özelliği olduğu görülmekte, sapı kadına diğer tarafı da bebeğe bakacak şekilde yere bırakılmaktadır. Al gelininin sudan korktuğu da düşünüldüğü için odada bir kap su bulundurulmaktadır (K.K.8, K.K.12). Üzerlik otunun al gelinini korkuttuğu düşünülmekte lohusanın yanında mutlaka üzerlik tohumu ya da bu tohumdan yapılmış süs eşyaları bulundurulmakta ve üzerlik otunun tohumu ara ara lohusa kadının odasında tütürülmektedir. Ayrıca deve boncuğu, nazar boncuğu gibi nazara karşı etkisi olan nesnelere de lohusanın odasına konulmaktadır. (K.K.11, K.K. 13, K.K. 22). Bölge halkına göre lohusa kadın başındaki al yazmayı çıkarmamalıdır. İki ucuna un ve tuz çıkılana al yazmadan albastının korktuğu ifade edilmektedir. Un ve tuz, burada al yazmanın koruyucu işlevini artıran bir unsurdur (K.K. 3, K.K. 10, K.K. 16).

Lohusa kadının, yalnızken ve uyurken albasmasına en müsait durumda olduğu düşünülmektedir. Bu yüzden lohusa kadının yakın akrabaları, kocası ve annesi onu hiç yalnız bırakmazlar. Lohusanın kaldığı odayı sürekli aydınlık tutmak da gerekmektedir (K.K. 20, K.K. 24). Lohusanın derin uyku uyumasının iyi görülmemesi sebebiyle kadın, çocuğu emzirmesi gerektiği söylenerek belirli aralıklarla uyandırılmaktadır (K.K. 12, K.K. 12, K.K. 21). Lohusa kadının evde kalacağı süre, yöre halkının çalışması gerektiği döneme denk gelirse lohusanın başında mutlaka biri kalmaktadır. Bu kişi tercihen bir erkek çocuğudur (K.K. 5, K.K. 22). Çünkü erkek çocuklarına al gelininin musallat olmayacağı düşünülmektedir (K.K. 5).

³ Baş örtüsü için bölgede bu adlandırma yapılmaktadır.

Ayrıca lohusa kadının kapısının önünden bir düğün ya da cenaze konvoyu geçerse bebek ve anesinin mutlaka pencereye veya kapıya çıkması gerektiği eğer bunu yapmazlarsa onları ölümün ağırlığının etkileyeceğine inanılmaktadır. Bir başka görüşe göre de eğer bunu yapmazlarsa onlara al basacağına inanılmaktadır. Bu noktada albastının doğumun yanı sıra diğer geçiş dönemleri sırasında da etkili olduğu ortaya çıkar (K.K. 7, K.K. 10, K.K. 15, K.K. 18).

Lohusa kadının kırk gün boyunca dışarı çıkmaması gerekse de bazen zorunlu olarak köy işleri için dışarı çıktığı halk tarafından anlatılmaktadır. Böyle durumlarda lohusanın bir başka lohusayla görüşmemesi gerekmektedir. İki lohusa karşılaştığında bebekleri ve kendilerine al gelininden bir zarar gelebileceği düşünülmektedir (K.K. 4, K.K. 20, K.K. 21). Bu yüzden karşılaşan iki lohusa birbirlerinden tebiz iğnesi⁴ ya da yazma değiştirmek zorundadır. Saratlı'da geçmişte albasması-na maruz kalan kişilerin olduğu da aktarılmaktadır. Bu kasabada, albasması esnasında yapılan en bilindik uygulamanın lohusanın üzerine kaz atılması olduğu anlatılmaktadır (K.K. 1). Kazın, alı gördüğüne ve yediğine inanıldığı için böyle bir uygulama yapılmaktadır. Ayrıca bölgede albasması esnasında lohusaya yardım etmeye çalışan kişilerin de gürültü çıkartarak alı korkutmaya çalıştığı ya da bu sebeple havaya silahla ateş edildiği ifade edilmektedir (K.K. 5).

Saratlı Bölgesinde Görülen Albastı Tipleri

Saratlı kasabası ve etrafındaki yerleşim yerlerinde günümüzde yaşayan halkın bu bölgeye 17. yüzyıldan itibaren isyan, göç vb. sebeplerle yerleştikleri görülmektedir (Aygün, 2016, s. 131-136). Dolayısıyla dar bir bölgede üç farklı Alevi ocağına mensup talipler yaşamaktadır. Bu durum, halkın birbiriyle olan ilişkisini artırmakla birlikte var olan halk inançlarında da aynışmaya sebep olmaktadır. Ancak bu tek tiplerin inançların içerisine albastı ile ilgili inançları dahil etmek mümkün değildir. Albastıdan kaçınma yöntemleri birbirine çok benzer olsa da yapılan albastı tasvirleri farklılık göstermektedir.

Saratlı halkının tahayyülünde yaşatılan albastı tasavvurunun daha çok kadınlar ile ilişkilendirildiği söylenebilir ve bu albastı tiplerinin birbirinin zıttı özellikler barındırdığı görülmektedir. Tasavvur edilen tiplerden ilki çirkin kısa boylu, ecüş bücüş bir yaşlı kadındır. Bu kadın korkulacak bir görüntüye sahiptir; çocukları olduğu ve ciğerle beslendiği anlatılmaktadır, ancak bu tip ile ilgili herhangi bir memorat ya da efsane anlatılmamaktadır (K.K. 9, K.K. 10). İkinci tip ise bir gelindir. Al gelini ile ilgili birbirine benzer iki anlatı vardır:

Bu anlatılardan ilkinde göre al gelini, allı pullu bir gelin olarak tasvir edilmektedir. Anlatıda; al gelini Cumhuriyet Köyü'nde yaşayan bir lohusayı basmak istemiş ama lohusa kadın, al gelinine üstün gelmiştir. Al gelininin sırtındaki kıyafetini çıkarmayı başararak onu esir almıştır. Gelinin ailesi toplanmış ve esir düşen al gelinine türlü sorular sorarak cevaplar almıştır. İsteddiği cevapları alan aile, al gelinini bırakmak istemiştir. Al gelini "beni bırakmayın, size her şeyi anlattığım için beni öldürürler" demişse de aile al gelinini dinlemeyerek onu alıp denize götürmüştür ve serbest bırakmıştır. Burada al gelini, "İnsanoğlu bana her şeyi sordun ama ölümsüzlüğün sırrını sormadın"

⁴ Toplu iğne için yörede kullanılan ifadedir.

diyerek denize doğru ilerlemiş ve denize girince de diğer albastılar tarafından öldürülmüştür. Bu nedenle deniz bir anda kıpkırmızı olmuştur. Benzer bir diğer anlatı, Pınarbaşı mahallesinde derlenmiştir. Al gelini, yine allı pullu çok güzel bir kadın olarak ifade edilmektedir. Yalnız bu anlatıda; al gelini, ev işlerinde çalışmaktadır. Ekmek pişiren, yakalandığı aileye israfı engelleyecek, evin bereketini artıracak şeyler öğretir ve diğer anlatıdakine benzer fakat deniz yerine göl kenarında ölür ve gölün kan kırmızısı olduğu lohusanın ailesi tarafından görülür. (K.K. 8, K.K. 11).

Al geliniyle ilgili halk arasında anlatılan bir diğer anlatıya göre karşımıza yine “allı pullu” olarak tasvir edilen bir al gelini ile karşılaşılacaktır. Bu anlatıda daha önce iki defa albasması sonucu çocuğu ölen bir aile vardır ve bu ailenin üçüncü bebekleri olmuştur. Lohusa kadın al gelininin tekrar geleceğini söyler ve kadının kocası abdest alarak kapının arkasına geçip al gelinini beklemeye başlar. Al gelini odaya “şangur şungur” gelir ve geldiğinde adam al gelinini tutar. Al gelini de “Bırak beni insanoğlu. Ben artık ele geçtim; bizim soyumuz artık kan akar, bu yüzümdeki allı pulluyu al, elimdeki kılıcı al, bi de belimdeki kılıcımı al. Artık senin yedi sülalenden yetmiş sülalene gelmem” (K.K. 25) demiştir.

Anlatılardan da anlaşılacağı üzere al gelini, güzel bir gelin ya da yüzünde allı pullu yani süslü bir peçesi olan kadın olarak tarif edilmektedir. Gideceği yere şangır şungur gitmesi de onun üzerinde ses çıkaracak ya da süs olarak görülebilecek eşyaların olduğu fikrini akla getirmektedir.

Araştırma sahasında derlenen anlatılardan birinde de erkek bir albastı tipi ile karşılaşmıştır. Çağlayan köyünden derlenen anlatı şu şekildedir:

“Bak mesela beni kırk gün al basar. Bir gün doğum yaptıktan sonra yatıyorum. Oğlan da kapıya doğru yatıyor. Mart 15’i gibi. Üç kişi geldi. Biri uzun diğeri ondan kısa, sonuncu da en kısırları. Büyük diyor ki; “İlk önce anasını al, sonra oğlunu al.” Gözüm bakıyor onları görüyorum ama kalbim uyuyor. Ufak, topak boylu olanı,“ Nolur oğlana baktım daha yeni doğmuş onu elleme. Oğlanı bırak, ananın canını al” diyor. Bir sıçradım kalktım bebeğe baktım oğlan sağ. Uyandım ağladım. Kaynanam geldi neden ağladığımı sordu. Ben de; “Beni bıraktın gittin kaç tane adam geldi, çocuğu beni öldürmeye” dedim. Sonra annem yanımdan ayrılmadı. Böyle kırk gün gelirler bana. Sonra da geldikleri oldu. Biz sana çaput getirdik şunu getirdik, bunu getirdik diye rüyama girerler ama bana bir şey yapamadılar. Böyle cıncıklı boncuklu giyinmiş olurlar.” (K.K. 4, K.K. 24)

Bu anlatıda kaynak kişinin tasvir ettiği albastı tipi; kısa, orta ve uzun boylu üç erkekten oluşmaktadır. Bu kişilerden en uzununu acımasız ve daha saldırganken ufak ve toplu olarak tarif edilen ise öldürme yanlısı olmayan biridir. Uzun olanın söylediklerinden kendisinin can almadığı ve bunu ortanca olan albastının yaptığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, araştırmada derlenen bilgilerin aksine bu üç albastının oğlan çocuklarının canını aldığı, lohusa ve bebeği öldürebilmeleri için de lohusaya getirdikleri hediyelerin kabul edilmesi gerektiği görülmektedir.

Araştırmada ortaya çıkan albastı tasvirlerine bakıldığında üç farklı albastı tipinin olduğu görülmektedir. Bu albastı tipleri; çirkin bir kadın, güzel bir gelin ve üç tane erkekten oluşmaktadır. Ayrıca “al” adı verilen bir albastı tipi daha vardır ve bu tipin cinsiyeti ile ilgili bilgi elde edilememiştir. Ancak “al”ın da yine bir kişi tarafından yakalandığı ve bu kişinin soyuna zarar vermeyeceğine söz verip, kılıcını kendisini yakalayan kişiye verdiği anlatılmaktadır (K.K. 2). “Al” ile ilgili söylenenler “al

gelini” ile ilgili anlatılan memoralara benzemektedir. Bu sebeple iki tip arasında bir ilişkinin olduğu düşünölmektedir. Yine benzer şekilde bölgede albastı ile ilgili isimlendirmelere bakıldığında var olan tiplerin görünüşü ile bu isimlendirmelerin bir ilişkisinin olduğu dikkat çekmektedir. Çünkü çirkin, ecüş bücüş olarak tasvir edilen albastı tipi “ al karısı” olarak isimlendirilirken güzel, allı pullu bir gelin olarak anlatılan albastı tipi ise “ al gelini” olarak anılmaktadır. Son olarak halk tahayyülünde yaşatılan albastı tipi ise birbirinden farklı boylarda, farklı duygusal ve işlevsel yapıları olan üç adamı ifade etmek için kullanılmaktadır. Ancak günümüzde bu konuda bir kavram kargaşasının yaşandığı da tespit edilmiştir.

Sonuç

Alevi Bektaşî kültürünün yaşatıldığı Saratlı çevresindeki köylerde halkın, inanç yapısı gibi durumlar nedeniyle 1960’lı yıllara kadar kapalı bir kültür dairesi içerisinde varlıklarını sürdürdükleri görölmektedir. Ancak bu tarihten sonra yöre halkını yurt dışına göç etmeye başlaması, sonrasında var olan turistik bölgelerin keşfi ve turizmin önem kazanması ile kasaba ve çevresinde bir modernleşme sürecinin yaşandığı görölmektedir.

Türkler başta olmak üzere farklı toplumlarda, birçok ad ve benzer işlevlerle yaşatılan bir inanç unsuru olan albastı; gelinler, ölümler, atlar ve lohusa kadınlar üzerinde etkili olmaktadır. Kurbanlarının ciğerlerini yiyerek ölümlerine sebep olan albastıyı görenler, onu farklı şekillerde tasvir etmektedirler. Cin, yaşlı bir cadı veya kadın, sarışın güzel bir gelin, uzun boylu acımasız bir erkek, keçi, kuş ya da cansız bir varlığın donuna girebilen albastı ile ilgili birçok kaçınma yöntemi de bulunmaktadır. Bu kaçınma yöntemleri içinde belki de en önemlisi “alcı” ya da “ocaklı” olarak isimlendirilen kişilerin etrafında gelişen uygulamalardır. Bu kişilerin yaptığı uygulamalar veya verdikleri eşyaların albastıya karşı koruyuculuğuna inanılmaktadır. Lohusanın al eşarp takması, yanında erkek beklemesi ve kırk gün yalnız bırakılmaması da yine albastıya karşı alınan yaygın korunma biçimlerindedir. Ayrıca albastının çocukları ya da gençleri tehlikeli yerlerden uzak tutma gibi toplumsal işlevleri olduğu da düşünölmür.

Saratlı ve çevresinden dört farklı albastı tipi bulunmaktadır. Bunlardan “al karısı” olarak isimlendirilen albastının yaşlı çirkin bir kadına ya da cine benzetildiği görölmektedir. İkinci albastı tipi de “al gelini”dir. Al gelini, güzel bir kadın olarak bilinir. Allı pullu bir eşarby ya da peçesi vardır. Yakalandığı evde çalışırken bereketin nasıl sağlanacağını ev halkına öğretir. İnsanların sorduğu her soruya cevap verebilmektedir ve onun ölümsüzlüğün sırrını bildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla al gelini, bilgin bir kişiliğe sahiptir ve onun ölmesi için insanoğluna yakalanması gerekmektedir. Kolundan birinin tutması, üstündeki kıyafetin alınması veya ona karşı bir lohusanın üstün gelmesi yakalanmasını sağlamaktadır. Üçüncü tip ise albastı olarak anılmaktadır ve erkek oldukları söylenmektedir. Bu albastılar, lohusaya hediyeler getirmektedir. Lohusa kadın bu hediye kabul ederse onu ve çocuğunu albastılar öldürürler. Dördüncü albastı tipi ise “al” olarak anılmaktadır. Elde edilen veriler onun cinsiyetiyle ya da görüntüsüyle alakalı bir bilgi vermemektedir. Ancak anlatılanların “al gelini” ile benzerliği yani onun hançer taşınması ve bu hançeri serbest kalmak için kendisini yakalayan kişiye vermek istemesi, al tipinin al geliniyle ilişkili olduğunu akla getirmektedir ya da al gelininin süreç içerisinde toplum bilincindeki dişil özelliklerini yitirdiğini göstermektedir.

Kaynak Kişiler

- K.K. 1.- Ali Akyüz, 68, Çiftçi, Pınarbaşı köyü
- K.K. 2- Ali Tosun, 94, Çiftçi, Saratlı kasabası
- K.K. 3- Aşire Aslan, 88, Emekli, Süleyman Höyük köyü
- K.K. 4- Aşire Belen, 74, Ev hanımı, Cumhuriyet köyü
- K.K. 5- Baram Ali Kaplan, 71, Çiftçi, Saratlı kasabası
- K.K. 6- Bektaş Demirkoca, 70, Çiftçi, Saratlı kasabası
- K.K. 7- Cemile Çil, 78, Ev hanımı, Saratlı kasabası
- K.K. 8- Döndü Tan, 68, Ev hanımı, Saratlı kasabası
- K.K. 9- Erol Cıgırlı, 56, Emekli memur, Saratlı kasabası
- K.K. 10- Elif Aras, 74, Ev hanımı, Saratlı kasabası
- K.K. 11- Güldeste Dökmez, 68, Ev hanımı, Çağlayan kasabası
- K.K.12- Gülistan Aytaç, 80, Ev hanımı, Pınarbaşı Mahallesi
- K.K.13- Keziban Aslan, 58, Ev hanımı, Süleyman Höyük köyü
- K.K.14- Leyla Katık, 65, Ev hanımı, Saratlı kasabası
- K.K.15- Mehmet Ali Yaldır, 64, Çiftçi
- K.K.16- Meliha Ağırdağ, 72, Ev hanımı, Saratlı kasabası
- K.K.17- Mine Türker, 69, Ev hanımı, Saratlı kasabası
- K.K.18- Musa Aslan, 60, Çiftçi Süleymanhöyük köyü
- K.K.19- Nebibe Akbulut, 74, Ev hanımı, Saratlı kasabası
- K.K.20- Rıza Çıtak, 83, Çiftçi Gaziemir köyü
- K.K.21- Satı Tosun, 84, Ev hanımı, Saratlı kasabası

K.K.22- Suna Cıgırlı, 54, Hemşire, Saratlı Kasabası

K.K.23- Şehriban Kaplan, 67, Ev hanımı, Saratlı kasabası

K.K.24- Veli Belen, 72, Çiftçi, Cumhuriyet köyü

K.K.25- Zeynep Canlı, 59, Ev hanımı, Saratlı kasabası

Kaynaklar

Aça, M., Yolcu, M. A. ve Aça, M. (2019). *Kadın folkloru: statü ve famaj*. Paradigma Akademi Yayınları.

Acıpayamlı, O. (1961). *Türkiye'deki doğumla ilgili inanışların etnolojik etüdü*. Erzurum Üniversitesi Yayınları.

Arslan, A. Ç., Çelikkaya. Ş. ve Taşbaşı. A. (2016). *Türk Kültürü Bağlamında Ağrı İli Alkarısı İnanmaları*. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(212). 201-210.

Artun, E. (2017). *Türk halkbilimi*. Karahan Kitabevi

Avcı, G.M ve Borubayeva, E. (2019). Kırgızlarda "Albastı" ile ilgili inançlar. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6(3). 1802-1815.

Aydoğan, T. (2018) *Aksaray Efsaneleri*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Aksaray Üniversitesi.

Aygün, N. (2016) *Nüfus defterlerinde Aksaray'ın sosyal ve ekonomik tarihi (1830-1845) Cilt- II*. So-muncu Baba Kültür ve Araştırma Merkezi Yayınları.

Azar, B. (2019). *Ulu Ana'dan Albastıya Değişim/Dönüşüm Sürecinde: Umay*. *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, (7). 1-7.

Boratav, P.N. (1972). *Yüz soruda türk folkloru*. Gerçek Yayınevi.

Çoruhlu, Y. (2020). *Türk mitolojisinin ana hatları*. Ötüken Yayınları.

Dilek, İ. (2021). *Türk mitoloji sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Demren, Ö. (2018). *Türk kültüründe bir korku kültü olarak Sivas'ta alkarısı ve albasması inanışı*. *Antropoloji*, (36).1-27

Dursun, H. E. (2022). *Şan Kızı Destanı'ndaki Albastı ile Türk Halk İnançlarındaki Albastının Mu-kayesesi*. *KÜLTÜRK Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (5)11-20.

Erol, M. (2012). *Halep Türkmenleri*. Grafiker Yayınları.

Gözen, S. (2018). *Aksaray / Ortaköy İlçesi Monografisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Niğde Üniversitesi.

Gereklioğlu, Ç, Poçan. A. G. ve Başkan, İ. (2006). *Annelerin doğum sonrası psikiyatrik sorunları*. Türkiye Klinikleri Journal of Gynecology and Obstetrics , 1(17) 126-133.

İnan, A. (1962). *Albastı- Al Karısı Üzerine Bir Etüt*. *Türk Folklor Araştırmaları*, 7(158).

Kayabaşı, O. A. (2018). *Türk kültür coğrafyası bağlamında Taşeli Yöresi Yörük-Türkmen kültürü: doğum sonrası inanışları*. M. Gökçe ve E. F. Eroğlu (Ed.) (s. 136-174). Muğla Belediyesi Kültür Yayınları.

Kayabaşı, O. A. (2016). *Türk Kültürünün Kutsal Dışısı: Umay*. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 7(22). 220-228.

Kılıç. Y. ve Eser . E. (2018). *Lohusalık Sendromu (al ana/alkarısı/albastı)'nun Eskiçağ Yakındoğu Toplumlarının Kültürlerindeki İzleri: Lilith Gerçeği*. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 5 (17 Ek Özel Sayı). 29-60.

Örnek, S. V. (2000). *Türk halk bilimi*. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Savaş, S. (2013). *XVI. Asırda Anadolu'da Alevilik*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Şimşek, E. (2017) *Türk Kültüründe "Alkarısı" İnanıcı ve Bu İnanca Bağlı Olarak Anlatılan Efsaneler*. *Akra Uluslararası Kültür Sanat Edebiyat ve Eğitim bilimleri Dergisi*, 5(12), 99-115.

Turdimov, Ş. (1999). *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* . 3(2) , 261-265.

Yeşil, Y. (2014). *Türk dünyasında geçiş dönemi ritüelleri (Doğum- Evlenme- Ölüm Gelenekleri)*. T.C. Eskişehir Valiliği Yayınları.